

Воронєцька Ю.І.
студентка другого (магістерського) рівня
Київського столичного університету імені
Бориса Гринченка, спеціальність С4
Психологія, освітня програма 053.00.02,
практична психологія, м. Київ
yivoronetska.fpsrso25m@kubg.edu.ua

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК Я-КОНЦЕПЦІЇ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЖІНОК ДОРОСЛОГО ВІКУ

Анотація. У тезах висвітлено взаємозв'язок Я-концепції та ціннісних орієнтацій жінок дорослого віку. Проведений аналіз ролі самосприйняття, самооцінки та життєвих цінностей у особистісному розвитку, самореалізації, професійному розвитку та психологічному благополуччі жінок.

Ключові слова: Я-концепція, ціннісні орієнтації, жінки дорослого віку, самооцінка, самоприйняття, самореалізація.

Voronetska YU. I.
Master's student at the Kyiv Metropolitan
University named after Borys Grinchenko,
specialty C4 Psychology, educational
program 053.00.02 Practical Psychology,
Kyiv
yivoronetska.fpsrso25m@kubg.edu.ua

THE RELATIONSHIP BETWEEN SELF-CONCEPT AND VALUE ORIENTATIONS OF ADULT WOMEN

Abstract. The abstract highlights the relationship between self-concept and value orientations among adult women. The analysis examines the role of self-perception, self-esteem, and life values in women's personal development, self-realization, professional development, and psychological well-being.

Keywords: self-concept, value orientations, adult women, self-esteem, self-acceptance, self-realization.

Актуальність. Українське суспільство сьогодення переживає складні зміни, пов'язані з воєнними подіями, економічною нестабільністю та швидкими соціальними трансформаціями. У таких умовах особливо важливим стає розуміння того, як людина сприймає себе, які цінності для неї є головними та на що спирається під час прийняття життєвих рішень. Особливу увагу привертають жінки дорослого віку, адже саме вони часто поєднують дуже багато соціальних ролей: матері, дружини, професіонала, доньки, сестри та громадянки.

Сучасні жінки зіштовхуються з пристосуванням до нових умов життя, подоланням труднощів та винаходженням внутрішніх ресурсів для збереження психологічної рівноваги. У зв'язку з цим важливого значення набуває

дослідження Я-концепції, тобто уявлень жінки про саму себе, власні можливості, якості та місце в суспільстві. Гармонійна Я-концепція виконує функцію інтегратора суб'єктного досвіду та регулятора внутрішньої послідовності. Саме узгодженість уявлень про себе впливає на професійне самовизначення, вибір життєвих цілей, готовність до змін та самореалізацію.

Не менш важливими є ціннісні орієнтації особистості, які визначають життєві пріоритети, ставлення до сім'ї, роботи, професійного розвитку, здоров'я, саморозвитку та інших сфер життя [4]. Цінності впливають на вибір людини, її поведінку та життєві цілі. Тому вивчення взаємозв'язку між Я-концепцією та ціннісними орієнтаціями дозволяє краще зрозуміти особливості професійного та особистісного розвитку жінок дорослого віку.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблемам Я-концепції та ціннісних орієнтацій, питання їх взаємозв'язку саме у жінок дорослого віку залишається недостатньо дослідженим. Особливо актуальним є вивчення того, як самосприйняття та система цінностей пов'язані з професійним самовизначенням і самореалізацією особистості.

Метою дослідження є взаємозв'язок Я-концепції та ціннісних орієнтацій жінок дорослого віку, а також визначення їх значення для особистісного розвитку, професійного самовизначення та самореалізації.

Виклад основного матеріалу. Проблема Я-концепції особистості є однією з центральних у психологічній науці, оскільки пов'язана з процесами самопізнання, самоставлення та самореалізації людини. У працях вітчизняних і зарубіжних дослідників Я-концепція розглядається як складне багатокомпонентне утворення. На думку О. Гуменюка Я-концепція – це ієрархічно організована психічна структура, що інтегрує когнітивні уявлення, емоційно-ціннісні оцінки та поведінкові тенденції щодо власного «Я» й виступає ключовим детермінантом самосвідомості, суб'єктності та життєвої ідентичності особистості [1]. Вона формується протягом життя під впливом соціального середовища, особистого досвіду та міжособистісних взаємин.

Важливими складовими Я-концепції є Я-образ, самооцінка, самоповага та рівень прийняття себе. Важливим показником гармонійного розвитку особистості є ясність і цілісність Я-концепції, що сприяє впевненості у собі та стійкості до життєвих труднощів [4].

Ціннісні орієнтації визначають життєві пріоритети людини, її ставлення до себе, інших людей та навколишнього світу та впливають на її поведінку і прийняття рішень. Формування системи цінностей відбувається під впливом сім'ї, освіти, культури, соціального середовища та індивідуального життєвого досвіду. За даними Т. Неприцької, в умовах сучасних соціальних викликів та воєнного стану система цінностей українців зазнає трансформацій, посилюється значення сімейних, моральних та духовних цінностей [3]. Саме дорослий вік є важливим етапом розвитку особистості, коли відбувається переосмислення життєвих цілей, соціальних ролей та власного життєвого досвіду. Для жінок цього вікового періоду характерним є поєднання професійної діяльності, сімейних обов'язків та особистісного розвитку. У сучасних умовах суспільних змін і воєнних викликів питання збереження позитивної Я-концепції та стабільної системи цінностей набуває особливого значення.

Деякі автори зауважують, що Я-концепція жінок дорослого віку пов'язана з домінуючими ціннісними орієнтаціями: зокрема, адекватна самооцінка та високий рівень структурованості Я-концепції поєднуються з орієнтацією на внутрішні гуманістичні цінності [2], тоді як нечіткість образу Я або занижена самооцінка з переважанням зовнішніх інструментальних чи конформних орієнтирів. Зокрема, А. Смирнова зазначає [1], що позитивний образ себе, адекватна самооцінка та самоприйняття сприяють формуванню зрілої системи цінностей і визначають особливості професійного та особистісного розвитку людини. Водночас система цінностей впливає на зміст Я-концепції, визначаючи значущі для особистості якості, життєві та професійні цілі та способи їх досягнення. Таким чином, Я-концепція та ціннісні орієнтації перебувають у постійній взаємодії та є важливими чинниками психологічного благополуччя та професійного розвитку жінок дорослого віку.

Висновки. Отже, Я-концепція та ціннісні орієнтації є важливими складовими особистості жінок дорослого віку. Позитивне ставлення до себе, адекватна самооцінка та усвідомлення власних життєвих цінностей пов'язані з особистісним розвитком, самореалізацією та професійним самовизначенням. Аналіз наукових джерел дозволяє розглядати Я-концепцію та ціннісні орієнтації як взаємопов'язані особистісні чинники розвитку та реалізації потенціалу жінки в різних сферах життя, зокрема професійній. Саме тому вивчення цієї проблеми є важливим для розуміння психологічних особливостей жінок дорослого віку та пошуку шляхів підтримки їхнього гармонійного розвитку.

Список використаних джерел

1. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : навч. посібник. Тернопіль : Економічна думка, 2004. 310 с.
2. Гресько І. Ясність Я-концепції як чинник гармонійної особистості. *Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки*. 2021. Вип. 10. С. 39-45.
3. Неприцька Т. І. Формування ціннісних орієнтацій в суспільстві в умовах війни: реалії України. *Політичне життя*. 2022. № 3. С. 93-97.
4. Радчук Г., Олексюк В., Стецик І. Особливості ціннісних орієнтацій сучасних старшокласників. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 3 (79). С. 398-405.

ДЕКЛАРАЦІЯ

про використання систем штучного інтелекту

Під час підготовки матеріалу конференції було використано систему штучного інтелекту **ChatGPT** для мовного редагування, перефразування окремих фрагментів тексту та перекладу матеріалів англійською мовою.

Зміст, наукові положення, результати та висновки дослідження сформовані автором. Автор несе відповідальність за достовірність, обґрунтованість та академічну доброчесність представленого матеріалу.